

Cvetje s polja modroslovskega.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje).

6. Načelo nrvavnosti.

Še jedno stvar moramo določiti in pojasniti tu, ko govorimo o splošnih naukih nrvavnosti. Treba je namreč trdno dognati, zakaj naj izpolnjujemo nrvavni zakon. Iz tega, kar smo povedali doslej, razvidi se sicer odgovor na to vprašanje: toda ker je tako važno in ker je mnogo naukov nasprotnih pravemu nauku, ozrmo se ob kratkem na to stran svoje modroslovne poti.

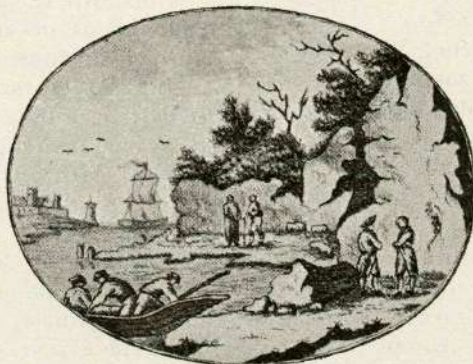
Marsikoga, čeprav ni modroslovec, obide izkušnja, da se vpraša: Zakaj pa naj slušam nrvavno zapoved? Zakaj naj se ji uklonim? Od kod ima oblast nad menoj? To vprašanje je isto, kakor če vpraša modroslovec: „Katero je načelo nrvavnosti?“ To se pravi: Po katerem načelu ravnam, ko imam to dejanje za dobro, ono za slabo? Ali pa tudi: Od kod, iz katerega vira ali principa izvira nrvavnost?

1. Najtrši in najslabši nauk učé v tem oziru materijalisti. Trdé, da je načelo za nrvavnost korist, to se pravi: kar je koristno, je dobro; kar ni koristno, je slabo. A vprašamo: Komu naj je dejanje koristno? Ali vsem, ali nekaterim, ali jednemu? Kakšno je neki tisto, ki je vsem koristno? Kdo pa vé, kaj je vsem koristno? Vsakdo sodi korist le sam po sebi in vpraša: Kaj je meni koristno? To, kar je koristno meni, je pa lahko kvarljivo drugemu, ali pa, če je koristno drugemu, kvarljivo je meni. Tatu je koristno, da mnogo nakrade; okradenim osebam pa ni koristno. Celó jednemu človeku ni vsaka stvar koristna vsestransko. Ako mi je vroče in sem žejen, tedaj mi je za sedaj koristno piti mrzlo vodo, za poznejši čas pa ni, ker se z mrzlo vodo prehladim in pahnem v bolezen. Kaj namerjajo torej s tem načelom, da delajmo to, kar je koristno? To načelo ni za vse ljudi, ni jasno, ni rabno, in ne samo to: to načelo mora razdreti in po-

končati človeško družbo, pokončati nrvavni red in pahniti človeški rod v nesrečo.

V resnici kaže tudi izkušnja, da je jako slabo za človeško družbo tam, kjer se nekateri poprijemajo tega načela. Tisti ljudje obračajo vse le v svojo korist, drugim pa delajo kvar. Od tod izvira, n. pr. da dandanes — kakor pravimo — nekateri izkoriščajo druge, da jih stiskajo, da se stan borí zoper stan, ker gleda vsakdo le na svojo korist, ne pa na to, kar je dobro in pravo.

S takim naukom je materijalizem storil človeštvu veliko kvare, je pravo nrvavnost razdejal in na njeno mesto uvedel samo dobičkarstvo in samoljubje.

Iz domovine IV. (Sličica Barage.)

2. Ako pa nikakor ni res, da moramo delati po zakonih zaradi koristi, tudi ni res, da nikakor ne smemo ozirati se na kak uspeh ali na korist, češ, da se moramo ozirati le na zakon sam ter ga zvrševati jedino le iz spoštovanja do zakona. V pameti naši — tako učí KANT — je zapovedujoči „velevnik“, ki nam ukazuje storiti to, kar je za vse veljavno, kar se lahko dá vsem za postavu. Potemtakem moramo ceniti in dopolnjevati zakon

na sebi, ne pa da bi se ozirali na kako plačilo ali srečo, ki utegne izvirati iz dejanja. — Ta nauk je napačen. Četudi je v naši zavesti zapoved, naj storimo to ali ono, vendar ni res, da bi nam ukazovala to, kar je za vse veljavno. Kateri človek neki premišljuje, kaj je za vse veljavno, kdaj „rabim človeštvo kot osebo in ne kot sredstvo“ itd., kakor učí KANT. Zato je njegov nauk nenaraven, ker se ne vjema z našo naravo. Še manj pa se vjema z našo naravo to, kar zahteva KANT zastran ugodnosti pri dejanjih. Na ugodnost, ki izvira iz dejanja, ne smelo bi se nič ozirati. In vendar je jasno, da je dobro dejanje človeku gotovo ugodno, da ga veseli in dela srečnega. Kaj, ali naj se človek upira temu čustvu? Ali naj to prezi-